

TÜRKİYE’DE KENTLEŞME SÜRECİNDE ÇÖKÜNTÜ BÖLGESİ VE SUÇ İLİŞKİSİ: HACIBAYRAM MAHALLESİ ÖRNEĞİ*

Davut GÜRBÜZ**

Öz

Türkiye’de kentleşme sürecinde, kent içi göç ve çarpık ve düzensiz kentleşme sebebiyle oluşan çöküntü bölgelerinin, zaman içerisinde insan tutum ve davranışları üzerinde meydana getirdiği değişimler sonucu ortaya çıkan temel sorunlardan birisi de suç olgusudur.

Suç, kentlerimizin güncel ve önemli sorunları arasında yer almakta ve günümüzde de önemini büyük ölçüde korumaktadır. Çöküntü bölgeleri, mekânsal özellikleri bakımından suç işlemeye elverişli olabilmekte ve mekânın sağladığı kolaylıkların da etkisiyle suç işleme oranlarının yüksek olduğu ve suç işlemeye meyilli insanların toplandıkları mekânlar haline gelebilmektedir.

Bu çalışmada, eski kent merkezinde bulunan ve çöküntü bölgesi olma özelliği gösteren, zaman içerisinde kent yoksullarının yaşam alanı haline gelmiş Ankara ili Hacıbayram mahallesinin, suç oranları bağlamında, nasıl suç ve suçluların barındığı bir mekan haline geldiği konusu ortaya konularak suçun mekanla olan ilişkisi ve mekânın suça etkisi örneklerle tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentleşme, Çöküntü Bölgesi, Gecekondu, Suç, Yoksulluk, Göç, Sosyal Organizasyonsuzluk

The Process of Urbanization in Slum Areas and Crime Relation in Turkey: Sample Of Hacıbayram Neighbourhood

Abstract

In the urbanization process of Turkey; one of the major problems emerging from changes, on human attitudes and behavior over time, resulting from slum areas caused by urban migration, unplanned and irregular urbanization is the phenomenon of crime.

Crime is still being one of the leading problems and is still keeping the importance in daily lives for the rural areas. The places which are no longer in use could be the suitable places where the crimes occur. And also those places may lead those who tend to participate in crimes because of their suitable environment to do so.

In this study, Hacıbayram neighborhood, Ankara, showing the feature of being slum area and becoming an urban poor living space over time was studied. In the context of crime rates, How it has become a venue that hosts crime and criminals was verified. Next, the relationship between crime and space, impact of space on crime were attempted to identify with samples.

Keywords: Urbanization, Slum, Crime, Poverty, Migration, Social Disorganization

1.Giriş

Günümüz koşullarında, kentler kalabalıklaştıkça toplumsal kontrolün azaldığı mekanlara dönüşmektedir. Kentlerdeki bu değişim ise, topluma ve kente karşı işlenen suçların dikkati çeker hale gelmesine neden olmakta ve kentlerde “güvenlik” kavramının önem kazanması sonucunu doğurmaktadır (Ataç, 2008). Kentlerde güvensizliğe neden olan suç, mekanla ve özellikle kentsel mekanla doğrudan ilişkili olduğu pek çok kez vurgulanmıştır. Bir suç olayının gerçekleşmesinde suçu işleyen, mağdur ve mekan kavramlarının etkin olması (Brantingham, 1995), suçun gerçekleştiği yerin, en az suçu işleyen kadar önemli olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla suçun, kentlerle birlikte ele alınması, suçun azaltılması ve önlenmesine yönelik geliştirilecek politikalar açısından büyük önem taşımaktadır. Fakat

* Bu makale "Çöküntü Bölgesi ve Suç: Ankara'da Hacıbayram Mahallesi Örneği" isimli yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

** Emniyet Müdürü/Bilim Uzmanı, Van Emniyet Müdürlüğü dgurbuz42@hotmail.com

kentlerde gelişen suçla mücadele etmede gerekli güvenlik politikalarının oluşturulması öncesinde, kentlerde suçun gelişimine neden olan köken etmenlerin tanımlanması ve kentlerin nasıl ve neden güvensiz mekanlar haline geldiğini, bu sürecin nasıl geliştiğini ve kentlerin

doğrudan etkilendikleri gelişimlerin neler olduğunu bilmek önem taşımaktadır (Ataç ve Gürbüz, 2009).

Türkiye’de, özellikle 1950’lerden sonra kırsal bölgelerden kentlere doğru yaşanan yoğun göçler sonucu, kentlerde dikkat çekici değişimler yaşanmıştır. Hızlı kentleşme sürecinde, işsizlik, gecekondulaşma, çöküntü bölgelerinin oluşması, yoksulluk, suç ve suçluların artması ve bunlarla bağlantılı olarak yalnızlık, uyum, anomi ve yabancılaşma, kentle bütünleşememe, yerel hizmetlerin aksaması gibi birtakım sosyal sorunlar yoğun olarak ortaya çıkmıştır (Gökçe, 2004).

Süreç içerisinde kent yoksullarının yaşamış olduğu, eski kent merkezine yakın bulunan ve çöküntü bölgesi olarak ifade edilen alanlar, gelişerek kentle bütünleşme yerine, sosyal düzensizliğin hakim olduğu, suç bölgelerine dönüşebilmektedir. Bu bölgeler kimi zaman suçların işlendiği yerler olurken, kimi zaman da suçluların barındığı mekânlar haline gelebilmektedir. Suçların çok işlendiği ve suçluların yoğun olarak yaşadığı alanlar, toplum tarafından güvensiz mekanlar olarak değerlendirilmekte, bu güvensiz mekanlar ise kent yaşamını olumsuz etkileyebilmektedir (Ataç, 2008).

2. Araştırmanın Temel Kavramları

Çöküntü bölgesi (Slum)*: Gelişmiş Avrupa ülkelerinde kullanılan “slum” kavramı, ülkemizde “çöküntü bölgesi” veya “yoksulluk yuvası” olarak ifade edilmektedir.

Gelişmiş ve sanayileşmiş batı ülkelerinin büyük kentlerindeki yoksulluk yuvaları (slamlar), kent merkezlerinde görülen ve arka sokaklarda, yüksek katlı binalara, orta sınıf kesimin terk etmesiyle, işsiz, yoksul ve kimsesizlerin yerleşmesi sonucu oluşmuş, suç ve suçluluğun yoğun olduğu yerler olarak bilinmektedir. Ülkemizde ise bir takım farklar olmak kaydıyla, kentleşme sürecinde oluşan gecekondular, slamlara benzer özellikler gösterebilmekte ve zaman içerisinde, yoksulların, işsizlerin, evsizlerin ve kimsesizlerin yaşadığı bölgelere dönüşebilmektedir. Gecekondularda da yoksulluk yuvalarında da toplumun dar gelirli, yoksul sınıfları barınır. Bunun gibi meslek yapısı, tavır ve davranışları ile toplumsal değer yargıları açısından da bu iki olgu açısından benzerlikler görülebilmektedir (Keleş, 2004:547).

Gelişmiş ülkelerde görülen slamlanmış bölgelere özgü yoksullukla, az gelişmiş ülkelerde oluşan gecekondularda oturan insanların yaşamış olduğu yoksulluk birbirinden farklılıklar gösterse de, çalışma yapmış olduğumuz Hacıbayram mahallesinde bu iki duruma da özgü yoksulluk özelliklerinin varlığı görülebilmektedir. Günümüzde artık gecekondular ve çöküntü bölgesi olarak adlandırılan alanlar yeni kent yoksullarının barındığı, hayatta kalabilmek için formel ile enformel arasında gidip gelen ve gerektiğinde suç işlemekten çekinmeyen insanların yaşadığı bölgelere dönüşmüştür (Işık ve Pınarcıoğlu, 2002).

Suç: Suça ilişkin farklı dönemlerde yapılmış farklı tanımlar mevcuttur ve neyin suç kapsamına girip, neyin girmediği ve hangi kriterlere göre suç olarak tanımlandığı hala tartışma konusu olmaya devam etmektedir (Ayhan ve Çubukçu, 2007: 30). Bu bağlamda suç,

* “Slum” kavramı günümüzde “slam” şeklinde de kullanıldığından, çalışmamızda “slam” ve “çöküntü bölgesi” kavramları ağırlıklı olarak kullanılmıştır.

“Hukuk kurallarının toplum için zararlı ve tehlikeli görerek yasakladığı ve cezai yaptırıma bağladığı eylem” olarak tanımlanmaktadır (Dönmezer, 2002).

2.1. Araştırmanın Amacı

Kentleşme sürecinde eski kent merkezine yakın alanlarda oluşan çöküntü bölgelerinde ortaya çıkan temel sosyal sorunlardan olan suç olgusu ve gelişiminin irdelenmesi için Ankara'nın en eski mahallelerinden olan, bir dönem kentin orta sınıf insanların oturduğu bir bölge olmasına rağmen, zaman içerisinde kent yoksullarının yaşadığı bir çöküntü bölgesine dönüşen ve adı suç ve suçlulukla özdeşleşmiş bir bölge haline gelen, halk arasında İsmetpaşa olarak bilinen bir semti de içinde bulunduran Ankara Hacıbayram Mahallesi'nin slamlama süreci üzerinde durularak suç ve suçluluk profilinin araştırılması amaçlanmıştır.

2.2. Araştırmanın Önemi ve Sınırlılıkları

Temel yaşama gereksinimi ve hakkı olan güvenli kent çevrelerinin oluşturulmasında mekanın suça etkisini ve suçun önlenmesinde disiplinler arası çalışmalar yapılması gereğini ortaya koymayı amaçlayan araştırma, sosyoloji, sosyal politika, hukuk, yönetim, güvenlik bilimleri ile kent planlamacıları ve sosyal çalışmacılar için önem arz etmektedir.

Ayrıca, çöküntü bölgeleri ile suç ilişkisine hem bir açıklama getirilmesi hem de bu bölgedeki yoksulların suçla ilgili ne tür yapısal süreçlerin tehdidi ya da riskleri içinde bulunduğu anlaşılmasına çalışılması da araştırmanın dikkate değer bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda, araştırmanın hem disiplinler arası ilgiyi çekebileceği hem de yeni politika uygulayıcılarına katkı sağlaması beklenmektedir.

Yapılan çalışmada mahalle sakinleri arasındaki enformel ilişki ağları (Dinsel, etnik, komşuluk ve hemşehrilik), eğitim durumları, işgücü piyasasına katılımları, mahallenin kuruluş ve dönüşüm süreçleri ile mahallede suç profili bir bütün olarak ele alınmış, ancak bu makalemizde meselenin daha çok suç boyutu üzerinde durulmuştur.

Araştırma içinde suç kavramı ile ilgili olarak sadece kriminolojik suçlar üzerinde durulması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. İncelenecek kriminolojik suçlar, hırsızlık, oto hırsızlığı, kapkaç/yankesicilik, kumar, fuhuş, gasp, cinayet v.b. suçları kapsamaktadır. Ayrıca toplanılan veriler, mekansal olarak Hacıbayram Mahallesi ile sınırlandırılmıştır.

3. Türkiye'de Kentleşme

Türkiye'deki kentleşme hareketinin en belirgin özelliği, sanayileşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmayıp, tam tersine, kentin ekonomik ve sosyal faaliyetlerinin emme kapasitesinin üzerinde bir nüfusun bu yerleşim alanlarına yığılmasıyla meydana gelen, demografik kentleşme şeklinde gerçekleşmesidir. Ayrıca, olağan doğurganlık dışında, iç göçlerin bir sonucu olarak da belirginleşmektedir (Keleş, 1974:27). Kentleşme olgusu, ülkemizde gelişmiş ülkelerdekinden farklı olarak, tamamen az gelişmiş ülkelere özgü bir durum göstermektedir. Özellikle 1950'li yıllarda kırsal kesimin itici unsurları ve kentin çekici unsurları sebebiyle kente doğru yoğun olarak yaşanan göç dalgası birtakım problemleri de beraberinde getirmiştir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2002). Kente göç eden insanlar, kentte birtakım sorunlarla karşılaşmışlardır. Karşılaştıkları sorunların başlıcaları da hiç şüphesiz konut ve istihdam sorunudur. Türkiye'de sanayileşmeye dayanmayan kentleşme, kırdan kente göç eden kitlelerin, kent kesimi istihdamında sanayi dışı sektörlerin ağırlık kazanmalarına ve enformel bir sektörün oluşmasına neden olmuştur. Bu sektör, üretici olmayan bir takım serbest iş alanlarını (işportacılık, hamallık, ayakkabı boyacılığı, piyango satıcılığı, kapıcılık, temizlikçilik, yazıhane ve büro işleri gibi) kapsamaktadır (Sezal, 1992:78). Batıda kentleşme,

kalkınma ile birlikte yürümüştür. Oysa Türkiye’de ekonomik büyüme hızı, kentleşme hızından (bir kaç yıl dışında) her zaman düşük olmuştur. Batıda kentlere göç edenler genellikle iş olanakları bulabilirken, ülkemizde kırdan göçenler içinde işsizlerin, gizli işsizlerin veya kayıt dışı sektörde çalışanların sayısı oldukça yüksektir (Keleş, 1974:26).

Kentleşme, bir gereksinimin ürünü olmayıp, yaşam koşulları yönünden olanak sağlama endişesinin bir sonucu olmaktadır. Türkiye’de kentleşme; işlevsel değişim yaratmayan, çevreyi kalkınma sürecine sokamayan, toplumsal ve kültürel değişim yaratmayan bir kentleşme olarak belirmektedir (Keleş, 1974:53). Kentleşmenin belirli bir değişim süreci olduğunu ve bunların başında da “mesleki kompozisyon” değişimi, “kent tipi” örgütlenmenin belirlenmesi, “uzmanlaşma ve ileri işbölümü” olduğu bilinmektedir (Çapar ve Geray, 1974:70).

4.Çöküntü Bölgesi ve Suç İlişkisi

Kentlerde güvensizliğe neden olan suç, mekanla ve özellikle kentsel mekanla doğrudan ilişkili olduğu pek çok kez vurgulanmıştır. Bir suç olayının gerçekleşmesinde suçu işleyen, mağdur ve mekan kavramlarının etkin olması (bkz. Brantingham, 1995), suçun gerçekleştiği yerin, en az suçu işleyen kadar önemli olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla suçun, kentlerle birlikte ele alınması, suçun azaltılması ve önlenmesine yönelik geliştirilecek politikalar açısından büyük önem taşımaktadır.

1950’li yıllardan bugüne kadar artarak devam eden kırdan kente göç ve buna bağlı olarak kentte oluşan mekansal ve sınıfsal ayrımlar, işsizlik, yoksulluk ve yoksunluk gibi nedenler kentlerin nasıl ve neden güvensiz mekanlar haline geldiğini açıklamaktadır.

Ülkemizde göç sürecinin başladığı 1950’li yıllar aynı zamanda kentleşme politikalarının da geliştiği dönem olması nedeniyle önemlidir. Bu yıllarda ülkemizde tam anlamıyla toplumsal bir dönüşümden söz etmek mümkündür (Keleş, 2004). 2000’li yıllarda, sadece Türkiye’de değil, tüm dünyada kentlerin güvenliği önemli bir fenomen haline almıştır. Özellikle küreselleşmeyle birlikte kentlerde hızla artan gelir dağılımı dengesizlikleri, farklı sosyal sınıfların oluşumu, yeni sosyal sorunların ortaya çıkışı, sosyal ve mekansal ayrımlar gibi etmenler, kentte toplumsal şiddetin yaygınlaşmasına neden olmuş ve kentte birbirlerinin varlığından rahatsız olan, farklı yaşam tarzlarına sahip pek çok topluluk ortaya çıkmıştır. Bu durum yalnızca kentteki gerilimi ve toplumsal şiddeti arttırmakla kalmamış, aynı zamanda kentte yasa dışı yollarla gelir elde etmek isteyen kişilerin de artmasına neden olmuştur (Keleş, 2004).

Kırsal alanlardaki homojenlik, herkesin herkesi tanıması ve sosyal kontrolün etkisi, kent yaşamında etkisini yitirmektedir. Bunun yanında kent, kentleşme içinde yaşayan bireyler arasında rekabeti karşılayamamakta, ortaya farklı bir bireyselliği meydana getiren, sosyal düzen çıkmakta bu da içinde suçun rahatlıkla gelişeceği bir ortamı hazırlamaktadır (Dönmezer, 1986:60). Genel olarak gelişmiş bir toplumda birey, toplum yapısı, kültürün maddi manevi unsurları arasında sıkı bir ilişki ve denge vardır. Gelişmekte olan toplumlarda, ekonomik bunalım, sanayileşme, sağlıksız kentleşme, hızlı nüfus artışı, dengesiz gelir dağılımı, işsizlik gibi birçok farklı boyutları olan sorunlar, toplum içindeki bağın gevşemesine neden olur. Bu gevşeme ise dengeyi bozarak uyumsuzluğu doğurur (Köknal, 1996:68). Bu ekonomik ve sosyal sorunlarla her gün mücadele etmek zorunda kalan birey, uyumsuzluğun da etkisiyle suça yönelebilir. Günümüzde hangi nedenle olursa olsun yaşanan göç sonucunda kentsel yerleşim alanlarının kenarları görece eğitim, gelir ve yaşam düzeyi düşük insanların akınına uğramaktadır. Bu durum ise toplumsal olayları normalden saptırmak isteyenler için aranan şartları oluşturmaktadır (Güler, 1997:324).

Araştırma alanı olarak seçilen bölgenin özellikleri ve suç çeşitleri ile suç oranlarının yüksekliği de bu bilgilerle örtüşür niteliktedir.

5. Hacıbayram Mahallesi'nin Genel Yapısı

Mahallenin, çoğunluğu tek katlı veya iki katlı standardı düşük düzensiz bir yerleşime sahip eski ve köhneleşmiş binalardan oluşmaktadır. Mahalle, Ankara'nın en eski mahallelerinden biri olması sebebiyle, kurulduğu dönemin (Osmanlı'nın son dönemi ile Cumhuriyet'in başları) mimari özelliklerini yansıtan pek çok tarihi evi ve kamu binası olarak kullanılan tarihi binaları da içinde bulundurmaktadır. Bakımsızlık ve yılların da etkisiyle zaman içerisinde oldukça eskimiş olan bu binaların çoğunluğu yıkık dökük bir halde bulunmakla birlikte, halen konut olarak kullanılanları da bulunmaktadır. Ayrıca tarihi bina olma özelliği taşıyan bazı binalarda da kamu kurumları hizmet vermektedir. Yapılan gözlemlere ve Altındağ Belediyesi'nden alınan bilgilere göre mahallede, Kültür Bakanlığı Tarihi Eserleri Koruma Kurulunca koruma altına alınmış yaklaşık 120 civarında bina bulunmaktadır. Bu konutların yanı sıra, özellikle 1950'li yıllardan sonra kente göç ederek bölgeye yerleşen göçmenler tarafından gecekondular olarak inşa edilmiş düzensiz konutların varlığı da belirgin bir şekilde görülebilmektedir. Ayrıca, mevcut konutlara eklentiler yapılarak veya üzerlerine kat çıkılarak, eski mimari dokunun belirgin bir şekilde hasar gördüğü anlaşılmaktadır. Bu durum, mahallenin genelinin gecekondular bölgelerine benzer bir görüntü sergilemesine sebep olmaktadır.

Hacıbayram mahallesi Ankara ili Ulus semtinde bulunan valilik binalarının arka kısmında kalmakta ve bir dönem orta sınıf kesimin oturduğu yoğun iş ve ticaret merkezlerinin bulunduğu bir mekan iken zaman içerisinde orta sınıf kesimin kentin yeni yerleşim bölgelerine doğru göç etmesiyle boşalan ve yerlerine kırsal kesimden kente göç eden insanların yerleştiği, bakımsız, çoğu yıkık dökük binalardan oluşan ve gelir seviyesi son derece düşük olan insanların yaşadığı bir mekan haline gelmiştir. İlk başlarda Çankırı'nın Tevrikiye Mahallesi'nden bölgeye gelerek yerleşen insanlar, zincirleme göç yoluyla akrabalarını ve hemşehrilerini de bölgeye getirmişlerdir. Daha sonraki dönemlerde ise, Konya, Ordu, Kastamonu ve Siirt'ten mahalleye göçler olmuştur.

Mahallede yaşayan sakinlerin genel profili homojen bir yapı göstermemektedir. Mahallede yaşayan düzenli ailelerin yanı sıra, evsizler, işsizler, başka kentlerden gelerek bölgede konaklayan işçiler, eğlenmek amacıyla bölgeye gelen kişiler bölgenin heterojen bir yapıya dönüşmesini sağlamakta ve bu gruplar ilişki ağlarının dışında kalmaktadır. Yapılan çalışma da enformel ilişki ağlarının (etnik, dinsel ve hemşerilik ilişkileri vb.) mahalle sakinlerinin sınırlı bir bölümü arasında bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu bakımdan bu ilişki ağları mahallede hakim unsurlar değildir. Mahalle, orta alt gelir grubuna hitap eden çok sayıda otel, kahvehane ve eğlence merkezlerini içerisinde bulundurduğundan, kent dışından veya kent içinden gelenlerin kısa süreli konaklamalarına imkan sağlamakta ve işsizlerin evsizlerin barındığı bir geçiş bölgesi özelliği de göstermektedir. Bu durum, Chicago Okulu'nun kent modelinde yer alan geçiş bölgelerine (transition zone) özgü özelliklerle örtüşmektedir (Bohm, 1997:74). Mahalledeki heterojen yapı çöküntü bölgelerine özgü bir durum olarak belirlenmiştir.

Mahalle sakinleri içerisinde daha çok, hemşehrilik ve etnik kökene dayalı grup içi bir dayanışmanın varlığından söz edilebilir. Dayanışmanın sınırlarına bakıldığında ise kişilerin her zaman kendi menfaatlerini ön planda tuttıkları ve aslında dayanışma ilişkilerinin bir noktada menfaat ilişkilerine dönüştüğü görüşme yapılan katılımcılar tarafından vurgulanmaktadır.

5.1. Mahallede Suç Olgusu

Mahallede suç olgusunun incelenmesi aşamasında, mahallede bulunan Polis Merkezi suç istatistiklerinden yararlanılarak işlenen suç türleri ve suç oranları tespit edilmiştir. Elde edilen verilerle, Ankara il genelinde işlenen suç oranları da ortaya konularak, suç oranları nüfusa oranlanmış ve bölgede suç yoğunluğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca mahalle sakinlerinden bazıları ile de görüşülerek, mahallede suçla ilgili görüşleri ve algıları da öğrenilmeye çalışılmıştır. Meydana gelen suçlar, mala karşı işlenen ve şahsa karşı işlenen suçlar olarak iki ayrı kategoride değerlendirilmiştir. Grafik 1 ve Grafik 2’de mahallede meydana gelen tüm suç olaylarının çeşitleri ve suç sayıları verilmiştir. Suç istatistikleri Anafartalar Polis Merkezi sorumluluk alanını kapsamakla birlikte, yapılan inceleme de sorumluluk alanının yaklaşık %90’ını Hacıbayram Mahallesi oluşturduğu görülmüştür. Bu bakımdan veriler mahallenin suç potansiyelini %100 oranında yansıtmamakla birlikte yaklaşık %90’lık bir orana denk geldiği değerlendirilmektedir. Suç ile ilgili veriler 2007-2008 yıllarına ait olmakla birlikte 2014 yılı içerisinde çalışma yapılan bölgede yapılan gözlemlerde ve mahalle sakinleriyle yapılan görüşmelerde mahallenin genel durumunda gözle görülür bir değişiklik olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca mahallede bulunan güvenlik görevlileri ile yapılan görüşmelerde de bu husus teyit edilmiştir. Bu bakımdan verilerin güncelliğini koruduğu değerlendirilmektedir.

5.1.1. Mahallede Mala Karşı İşlenen Suçlar

Suç istatistikleri incelendiğinde, işlenen suçların büyük bir bölümünün mala karşı işlenen suçlardan oluştuğu görülmektedir. Mala karşı işlenen suçlar onsekiz değişik suç türü ile ele alınmıştır. Ancak bunların içerisinde trafik kazası gibi taksirle işlenmiş suçlar incelenen konu dışında kaldığı için yorumlanmamış, sadece sayısal ve oransal olarak grafikte belirtilmiştir.

2007 yılında mala karşı işlenen suç sayısı 1.902 iken, şahsa karşı işlenen suç sayısı 792’dir (bkz. Grafik 1). Bu durum mahallede işlenen toplam suçların %71’inin mala karşı işlendiğini göstermektedir. 2008 yılı verilerinde ise mala karşı işlenen suç sayısı 1.545 iken, şahsa karşı işlenen suç sayısı 773’tür. Bu veriler, 2008 yılında mala karşı işlenen suç sayısında kısmen azalma olduğunu göstermektedir.

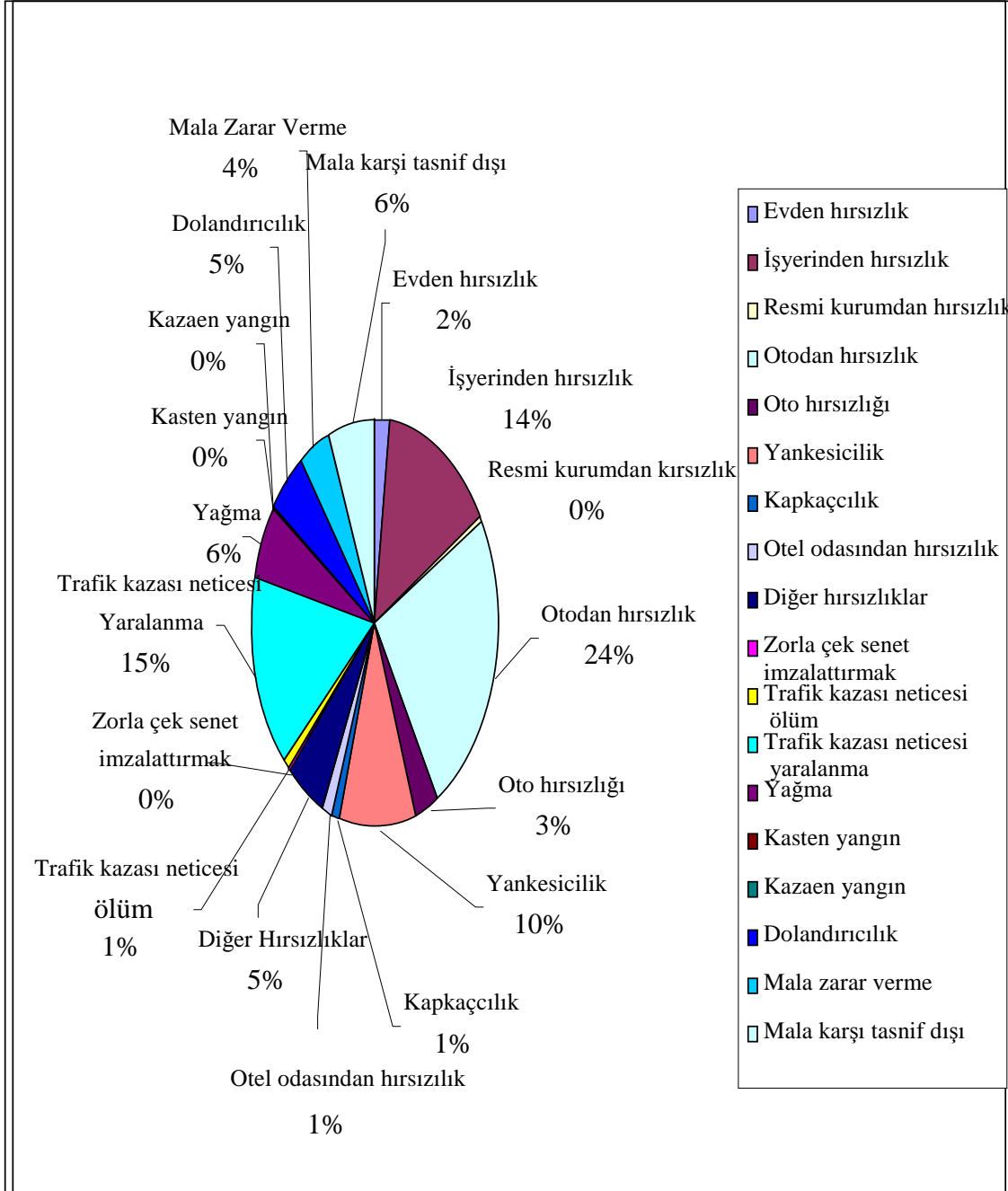
Mala karşı işlenen suçların içerisinde ise en belirgin olanın hırsızlık suçu olduğu görülmektedir (bkz. Grafik 1). 2007 yılı verilerine göre, evden hırsızlığın oranı %2, işyerinden hırsızlık %14, otodan hırsızlık %24, oto hırsızlığı %3, otel odasından hırsızlık %1, diğer hırsızlıkların oranı %5 ve yankesicilik suçunun oranı ise %10’dur. Veriler, bölgede mala karşı işlenen suçların %59’unu hırsızlık suçunun oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Hırsızlık olayları içerisinde ise işyerinden ve otodan hırsızlık suçu belirginleşmektedir. Bu durum, genellikle daha güvenli hissedilen, herhangi bir dirençle karşılaşmayacağı düşünülen ve yakalanma riski en az olan alanların hırsızlık için tercih edildiği fikrini vermektedir. Mala karşı işlenen suçlarda dikkati çeken bir başka husus kapkaç suçunun %1’lik oranla çok altlarda kalmasıdır. Bu durum, kapkaçta yakalanma riskinin daha fazla olmasına bağlanabilir. Yankesicilik yoluyla yapılan hırsızlıkta yakalanma riski daha az olduğu için bu yöntemle hırsızlığın daha çok tercih edildiği anlaşılmaktadır. Yine dolandırıcılık suçunun oranı %5 ve yağma suçunun oranının ise %6 olduğu görülmektedir. İşlenen suçların büyük bir bölümünün mala karşı olması, dolaylı da olsa bölgedeki yoksulluk, işsizlik ve buna bağlı olarak düzenli bir gelire sahip olunmamasıyla ilişkilendirilebilir.

Tüm bu veriler, hırsızlık başta olmak üzere, mala karşı işlenen diğer suçların, mahallede para kazanmanın bir aracı haline geldiğini göstermektedir. Tüketim toplumunun

yarattığı özendirmeler karşısında korumasız ve ekonomik yoksunluk içinde bulunan kişiler bu yönlendirmeler sonucunda oluşturduğu ihtiyaçlarını gidermek için de suça başvurabilmektedir.

Grafik 1: Hacıbayram Mahallesi 2008 Yılı Mala karşı İşlenen Suç Oranları

Kaynak: Anafartalar Polis Merkezi Verileri

2008 yılı verilerinde ise suç sayısında nispeten azalma olmasına rağmen suç sayılarının toplam suça oranları, 2007 yılı verileriyle örtüşmektedir. Bu durum mala karşı işlenen suçların, döngüsel olarak tekrarlandığını ortaya koymaktadır. Ancak 2007–2008 yıllarına ait suçları sayı bazında değerlendirdiğimizde, 2008 yılında otodan yapılan hırsızlık

oranlarında %50'ye yakın bir düşmenin olduğu görülse de diğer hırsızlık oranlarının yaklaşık %80 oranında arttığı anlaşılmaktadır. Yankesicilik ve kapkaççılık suçları ise yaklaşık %70 oranında azalmıştır. Tüm bu veriler de göstermektedir ki, mahallede işlenen suç sayıları oldukça yüksektir.

Polis yetkilileri, 2008 yılında olay sayısında nispeten azalma olmasını, son dönemde bölgeye özel önem vermelerine ve özel çalışma ekipleri kurarak suçla mücadele etme çalışmalarına bağlamakta, ancak bölgede suç olgusunun tamamen azaltılmasının, yalnızca polisiye tedbirlerle olamayacağını da ifade etmektedirler. Öncelikle suça zemin hazırlayan olguların, ilgili disiplinlerce yapılacak ortak bir çalışma ile elde edilecek verilerin değerlendirilmesi sonucu, ihtiyaç duyulan tedbirlerin alınması gerektiğinin önemi vurgulanmaktadır.

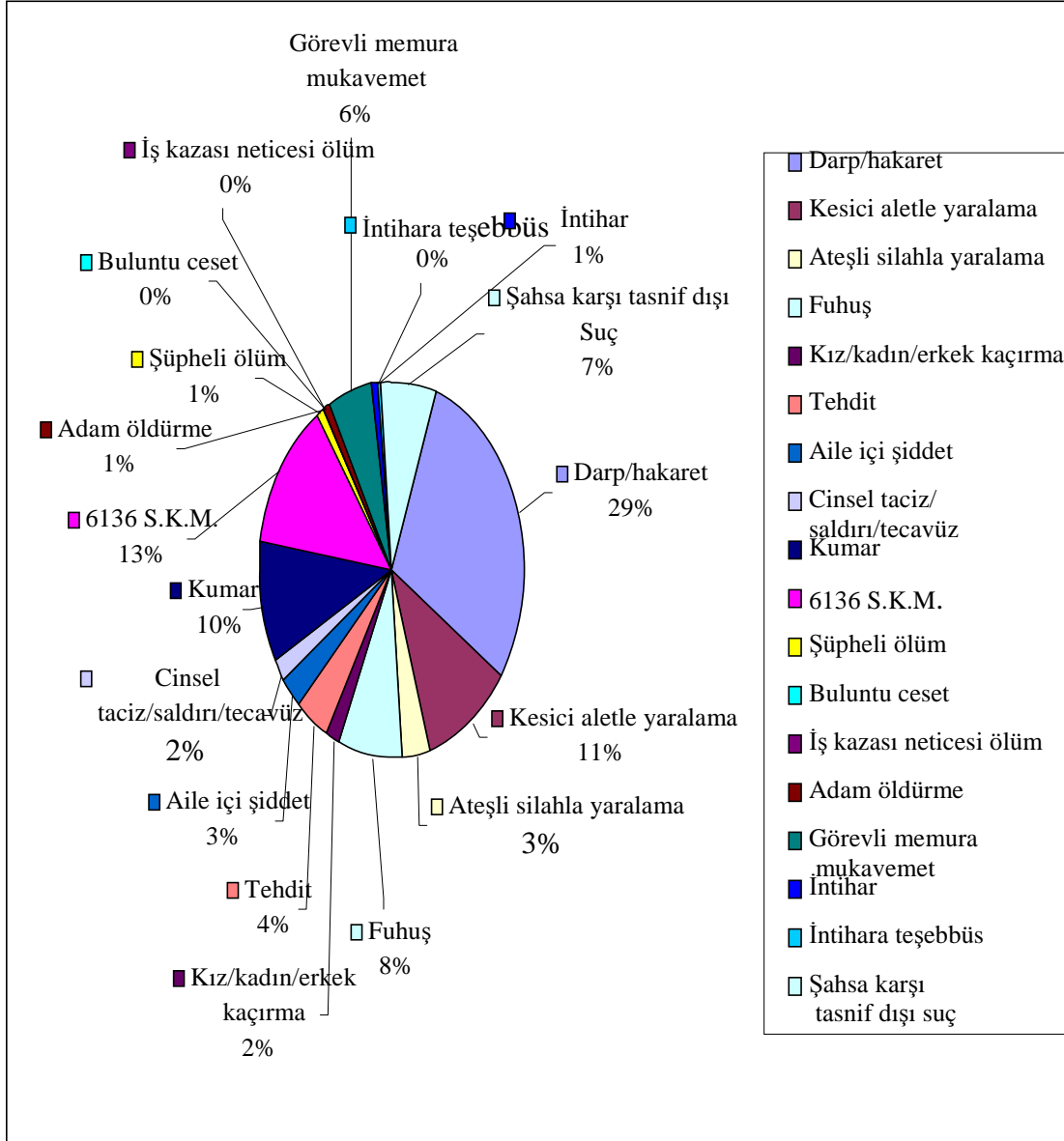
5.1.2. Mahallede Şahsa Karşı İşlenen Suçlar

Mahallede şahsa karşı işlenen suçlara genel olarak bakıldığında, şiddet unsurunun varlığı belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Şahsa karşı işlenen suçlar da yine 18 değişik suç türü olarak kategorilendirilmiş ve değerlendirme bu kapsamda yapılmıştır. Ayrıca suç sayıları ve oranları 2007 ve 2008 yılları verileriyle mukayese edilerek durum analizi yapılmaya çalışılmıştır.

2007 yılında şahsa karşı işlenen suçlara bakıldığında (bkz. Grafik:2) ilk sırada %23'lük oranla darp/hakaret suçunun geldiği görülmektedir. Bu suçun oranı, 2008 yılında %29'a yükselmiştir. Kesici aletle yaralama suçunun oranı %17 iken, bu oran 2008'de %11'e düşmüştür. Şahsa karşı işlenen suçlardan bazılarının artarken bazılarının azalması ve toplam suç sayılarının birbirine çok yakın olması, aslında mahallede şiddet olaylarında herhangi bir artma veya azalma olmadan sadece şekil değiştirdiği fikrini geliştirmektedir. Verilere göre bir diğer dikkat çeken nokta ise kumar suç oranının belirgin olarak diğer suçlardan yüksek olmasıdır. Kumar suçunun oranı 2007 yılında %14 iken, 2008 yılında bu oran %10'a gerilemiştir. Bu oranların yüksekliği mahalle sakinleriyle yapılan görüşmelerde ifade ettikleri, yoğun bir şekilde bölgede kumar oynandığı iddiasını desteklemektedir. Bunların yanı sıra, ruhsatsız ateşli silah bulundurma ve kullanma suçunun oranı 2007 yılında %12 iken, 2008 yılında %13'e çıkmıştır. Bu durum şiddete meyilli oldukları anlaşılan mahalle sakinlerinin, kendilerini koruma veya saldırı amaçlı gayrimeşru yollarla silah elde ederek, taşıdıklarını göstermektedir. Hatta bu silahları gerektiğinde kullandıkları da ateşli silahlarla yaralanma suçunun oranının %4'e çıkmasından anlaşılmaktadır. Bu oran 2008 yılında az da olsa bir azalmayla %3'e gerilemiştir. Bunun yanı sıra adam öldürme suçu oransal olarak yüksek olmasa da sayı bazında 2007 yılında dört tane adam öldürme olayının gerçekleştiği ve bu sayının 2008 yılında altıya çıktığı görülmektedir. Yine şiddet içeren suçlardan olan tehdit suçunun da mahallede var olduğu ve bu suçun oranının 2007 yılında %3 iken, 2008 yılında %4'e yükseldiği görülmektedir. Fuhuş suçunun oranı ise 2007 yılında %4 iken, 2008 yılında %8'e çıktığı ve suç sayısının ikiye katlandığı anlaşılmaktadır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde de fuhuş olaylarının yoğun olarak bölgede bulunduğu ifade edilmiştir. Cinsel saldırı/ taciz olaylarında ise 2008 yılında oran %2'dir.

Grafik 2: Hacı Bayram Mahallesi 2008 Yılı Şahsa Karşı İşlenen Suç Oranları

Kaynak: Anafartalar Polis Merkezi Verileri

Bölgede, aile içi şiddetin de var olduğu anlaşılmaktadır. Bu suçtan işlem yapılan olay sayısı 2007 yılında sekiz iken, 2008 yılında 20'ye çıkmıştır. Bu artış, aile içi şiddet eğiliminin arttığı fikrini oluşturmaktadır. Yapılan görüşmelerde, ilköğretim okulu rehber öğretmeni de aile içi şiddetin yoğunluğundan bahsederek sebepleri hakkında şunları söylemektedir:

“Aile içi şiddet çok fazla, Ordulularda erkekler gazinoculuk yaptığı için orada çalışan kadınlarla yaşamaya başlıyorlar. Evlerine para getirmiyorlar. Kendileri o kadınların sırtından geçinmeye çalışıyorlar. Bu yüzden aile içinde kavgalar çıkıyor. Erkek, boşanmak istemiyor, diğer ilişkisinden de vazgeçmiyor. Bu yüzden de şiddet başlıyor. Alkol kullanan erkekler daha çok şiddet uyguluyor. İşsizlik sıkıntısı da erkekleri şiddete yönlendiriyor. Bu durumlar çocukları olumsuz etkilemektedir”.

Bunların yanı sıra dikkat çeken bir diğer nokta ise görevli memura mukavemet suçunda artma olmasıdır. Bu suç genellikle, kolluk kuvvetlerine karşı işlenen bir suç olmaktadır. Bu suçun oranı 2007 yılında %3 iken, 2008 yılında %6'ya yükselmiştir. Polislere direnme ve karşı gelme olarak da bilinen bu suç oranının yüksek olması ve yükselme eğiliminde olması, bölgede yaşayan insanların devlet adına hareket eden otoriteye karşı da bir direnç göstermeye başladıkları fikrini oluşturmaktadır. Bu durum da yine slam bölgelerine ait bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu suçların dışında, tasnif dışı olarak ele alınan şahsa karşı işlenen suçların oranında ise 2008 yılında 2007 yılına oranla nispeten bir azalma olduğu görülmektedir. Bu gruba giren suçların oranı 2007 yılında %15 iken, 2008 yılında %7'ye gerilemiştir. Diğer suçlar da çok belirgin bir oran bulunmadığından değerlendirilmeye tabi tutulmamıştır.

Tüm bu veriler mahallede şiddet kültürünün ne denli yoğun olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Suçların bu kadar dar bir alanda bu denli yoğun işlenmesi de yine çöküntü bölgelerine has özelliklerden biridir.

5.2. Mahalle Sakinlerinin Suç Olgusuna Bakışı

Yapılan çalışmada mahallede bulunan ilköğretim okulu yöneticisi ve öğretmenleri, mahalle muhtarı ve mahallede çok eskiden beri oturan ve mahallenin geçmişini iyi bildiği değerlendirilen mahalle muhtarı ve mahallede görev yapan diğer kamu yöneticilerinin (polis, öğretmen vb.) yönlendirmesiyle tespit edilen kişilerle derinlemesine mülakat yapılarak sakinlerin suç olgusuna bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Mahalle sakinleri, suç oranlarının yüksek olmasını, bölgede kentsel yapılanmanın olmamasından dolayı, düzensiz yapıların saklanmayı kolaylaştırmasına bağlamaktadırlar. Ayrıca, bölgenin içkiye, kumara, fuhşa vb. suçlara uygun bir mekan olarak toplum tarafından bilinmesi, bir yandan bu işlere meyilli olmayan insanları bölgeden uzaklaştırırken, diğer yandan suça meyilli, mekansız insanlar için de bir çekim merkezi haline gelebilmektedir.

Mahallenin yapısı ve çocuklar üzerindeki etkisine bakıldığında, yine aynı okulun rehber öğretmeni tarafından, yaşanan bölgenin çok korunaklı bir bölge olmadığı için çocukların küçük yaşta suçla tanıştığı, 15-16 yaşlarına geldiklerinde esrar içmeye ve alkole başladıkları, 7-8. sınıflara geldiklerinde de yavaş yavaş suça meyletmeye başladıklarını ifade etmektedir.

İşlenen suçların sebepleri incelendiğinde ise katılımcılar, suçların işlenmesinde yoksulluğun etkisi olmasına rağmen esas sebebin, yoksulluğun neden olduğu sosyo-kültürel aktarımın getirdiği çaresizlik olduğunu söylemektedirler. Mekanın suç işlemeye müsait olması bölgede her türlü suçun işlenebilmesine ortam hazırlayabilmektedir ki, mahallede işlenen suçların çok çeşitli olması bu tezi desteklemektedir.

Mahallede suç ile ilgili elde edilen veriler ve katılımcıların görüşleri, mahallede suç olgusunun önemli oranlarda varlığını ve sürekliliğini ortaya koymaktadır. Mahallede suç oranının yüksekliğinin anlaşılması açısından Ankara il geneli polis sorumluluk bölgesinde meydana gelen suç sayısının nüfusa oranına ve mahallede işlenen suçların mahalle nüfusuna oranına bakmanın faydalı olacağı değerlendirilmektedir. TÜİK 2008 verilerine göre, Hacıbayram Mahallesinin nüfusu 3.044 kişidir. Mahallede bulunan Polis Merkezi verilerine göre 2008 yılında bölgede işlenen toplam suç sayısı ise 2.318'dir (bkz. Grafik 2). Mahalle nüfusu suç sayısına oranlandığında suç oranının %76 olduğu görülmektedir Oysa Ankara ilinin genel itibarıyla 2008 yılı içerisinde polis bölgesinde işlenen suç oranlarına baktığımızda, toplam 47.725 olayın meydana geldiği görülmektedir (Kaynak: EGM, EKKM Daire Başkanlığı verileri 05.05.2009). Ankara'nın 2008 yılı adrese dayalı nüfus kayıt

sistemine göre toplam nüfusu ise 4.466.756 kişidir (TÜİK, 2009). Ankara genelinde işlenen suç sayısı nüfusa oranlandığında suç oranının %11 olduğu görülmektedir (bkz. Tablo 1). Oranlardaki yükseklik çalışma alanı olarak seçilen bölgedeki suç yoğunluğunu açıkça göstermektedir.

Ancak burada göz ardı edilmemesi gereken bir nokta da, mahallede işlenen suçların tamamının mahalle sakinleri tarafından işlenmediğidir. Çünkü mahalle konumu itibariyle eski kent merkezine yakın olması ve çok sayıda eğlence mekanını içinde bulundurması sebebiyle, dışarıdan da çok sayıda insanın girip çıktığı bir alan olmaktadır. Bu sebeple mahalleye dışarıdan gelerek bu bölgede suça karışan insanların çok fazla olduğu da hem mahalle sakinleri hem de polis yetkilileri tarafından ifade edilmektedir.

Tablo 1: Ankara İl Geneli ve Hacıbayram Mahallesi'nde İşlenen Suçun Nüfusa Oranı

	Kişilere Karşı İşlenen Suç Sayısı	Mala Karşı İşlenen Suç sayısı	Genel Toplam	Nüfus sayısı	Suçun Nüfusa Oranı %
Ankara İli	20.828	26.897	47.725	4.466.725	11
Hacıbayram Mahallesi	773	1.545	2.318	3.044	76

Kaynak: TÜİK 2008 verileri, EGM 2008 yılı suç istatistikleri

Mahallede temelde sosyal sorunlardan kaynaklanan bir suç olgusu vardır, ancak sebep üzerinde değil sonuca odaklanan bir anlayışla bu sosyal sorunlara yalnızca polisiye tedbirlerle müdahale edilmektedir. Nitekim mahalle sakinlerinin, devleti temsil eden ve karşılarında gördükleri en önemli unsurun polis olduğu anlaşılmaktadır. Sürekli polis görmeleri, devleti sadece güç kullanma yönü ile tanımalarına sebep olmakta ve insanların devlete bakış açısını etkileyebilmektedir. Bu durum, devleti uzak durulması, ilişki kurulmaması gereken soyut bir kavram olarak anlamalarına sebep olabilmektedir. Ayrıca, bölgede çok sayıda polis olması ve sürekli iç içe olmaları sebebiyle de zaman içerisinde polise karşı da bir alışkanlığın oluştuğunu ve insanların artık polisten de çekinmedikleri ifade edilmektedir. Memura mukavemet suçunun oranının yüksek olması da bu fikri desteklemektedir. Bu ifadeler suçla mücadelede sadece polisiye tedbirlerin bir müddet sonra etkisini kaybetmeye başlayabileceğini göstermesi açısından önemlidir.

Yine bir mahalle sakini, mahallede suç potansiyelinin yüksek olmasını bir devlet politikası olarak değerlendirmekte ve şöyle demektedir:

“Buranın suç yuvası olmasının en büyük sebebi devlet politikasının bu yönde olmasıdır. Suç potansiyeli, bilinçli olarak bu bölgede toplanmakta ve suçun, kentin diğer bölgelerine dağılması önlenmektedir. Böylelikle suçu kontrol altına alıyorlar. Ayrıca suç işleyen biri arandığında, bu bölgede barınabileceği polis tarafından bilindiğinden, polisler elleriyle koymuş gibi yakalıyorlar. Bu da güvenlik güçlerinin işini kolaylaştırıyor. Yoksa buranın kırk yıl önce yıkılacağı söyleniyordu ama hiçbir değişim olmadı”.

Polis merkezi yetkilileri, yukarıda belirtilen fikirlere katılmadıklarını belirterek, işlenen suçların önemli bir miktarının mahallede ikamet etmediği halde sürekli bu bölgede barınan, özellikle çoğunluğu mekansız olan insanlar tarafından işlendiğini vurgulamaktadırlar. Bu durum, mahallede bulunan sosyal kontrolün dışında bir grubun varlığına işaret etmektedir ki, TÜİK 2000 yılı hane halkı büyüklüğü verileri de yaklaşık 1.300 civarında kişinin, mahalle

nüfusu olarak görünmesine rağmen, bir hanede kayıtlı olmadığını göstermekte ve bu fikri desteklemektedir. Verilerin tamamına yakını mahallede bir sosyal düzensizliğin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum da doğal olarak bölgede yaşayan insanları olumsuz etkilemekte, suç işlenmesine ortam hazırlamaktadır.

6. Genel Değerlendirme Ve Sonuç

Bu çalışmada, Ankara Hacıbayram Mahallesi örneğinde yapılan alan araştırması ile bir çöküntü bölgesindeki suç olgusu; mekanla ilişkili olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Mahallede sosyal ve ekonomik desteğe muhtaç yoksul insanların yoğunlaşması çöküntü bölgelerine has özelliklerden biri olarak dikkate alındığında, mahallenin kent yoksullarının barınma alanı haline geldiği ve bir çöküntü bölgesine dönüştüğü anlaşılmaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesi (Mavi Masa) verilerine göre mahallede yaşayan insanların yarıya yakının yardım alarak hayatlarını idame ettiriyor olması bu durumu ortaya koyan en önemli göstergelerden biridir. Düzenli bir işi, düzenli bir geliri ve sağlık güvencesi olmayan, çoğunluğu başka illerden göç ederek bölgeye yerleşmiş olan mahalle sakinleri, yaşamlarını Sosyal Yardım Fonları veya Belediyeler tarafından verilen yardımlarla sürdürmektedirler. Bu durum yine bölgede sosyal organizasyonun bozulması açısından da önemli bir etken olarak görülmektedir. Yoksulluk sınırlarının çok altında gelirlerle yaşayan mahalle sakinlerine Büyükşehir Belediyesi, Altındağ Belediyesi ve Altındağ Kaymakamlığı'nca yapılan ortalama 40 veya 50 TL'lik yardımın önemli olduğu mahallede bulunan okulun idarecileri tarafından ifade edilmektedir. Her ay bu kadar bir yardım dahi hane halkının yemek yiyebilmesini sağlayabilmektedir.

Mahallede suç ile ilgili elde edilen veriler ve katılımcıların görüşleri, mahallede suç olgusunun önemli oranlarda varlığını ve sürekliliğini ortaya koymaktadır. Mahallede suç oranının yüksekliğinin anlaşılması açısından Ankara il geneli polis sorumluluk bölgesinde meydana gelen suç sayısının nüfusa oranlandığında yaklaşık yedi kat bir farkın olması bölgedeki suç yoğunluğunun açık göstergesidir.

Bölgede suç oranlarının yüksek olmasının sebeplerinden ilki, mekanın suçun işlenmesine elverişli sosyal ve fiziksel özellikleri bir arada barındırması ve sosyal destekten yoksun ailelerin yoğun olarak bulunmasıdır. Söz konusu mekanda, suça neden olan başlıca fiziksel özellikler arasında; terk edilmiş bina ve alanların varlığı, gözetimden uzaklık, yetersiz aydınlatma, suçun merkezi olarak bilinen bir yer haline gelmesi, formel (polis, kamera, devriye gözetimleri) ve enformel (komşular, mekanın devamlı kullanıcıları, işyeri sahipleri) denetleme sistemlerinden yoksunluk, atıl durumda kalan metruk alanlar, kentsel fonksiyonel uyumsuzluklar, alandaki kör noktaların fazlalığı vb. gibi suç göstergelerinin yaygınlığı gelmektedir.

Mahalle mevcut fiziki özellikleri ile Wilson ve Kelling' in geliştirdiği “Kırık Camlar” (Broken Windows) teorisi (bkz. Byrne ve Sampson, 1986) ile de birebir örtüşmektedir. Kırık Camlar teorisine göre; eğer bir mahallede bir evin camı kırık ve o cam hemen takılmazsa, insanlar oranın terk edilmiş ve sahipsiz bir yer olduğu fikrine kapılır ve evin diğer camlarını da kırarlar. Çalışma yapılan bölgede de yoğun bir şekilde yıkık dökük, terk edilmiş binaların varlığı, bu aşınma sürecini tetiklediği ve “Kırık Camlar” teorisiyle örtüşür özellikler gösterdiği söylenebilir.

Bununla birlikte devlet kurumları tarafından suç olgusunun ortaya çıkmasına yönelik müdahalelerin temelde sosyal düzensizliği ortadan kaldıracak müdahaleler şeklinde değil de yalnızca güvenlik/polisiye merkezli olması bir handicap olarak gözükmektedir. Ne var ki birçok ülkede gözlenen suç olgusu aslında aynı zamanda sosyal bir soruna da işaret

etmektedir. Ancak bu sorunun ne olduğu, neden kaynaklandığı ve nasıl anlaşılması gerektiği gibi sorular, günümüzde suçla ilgili tartışmalarda çoğunlukla sosyolojinin imkânları kullanılarak ele alınmamaktadır.

Ayrıca mahallede plansız gelişen, kaçak ve yoğun yapılaşmanın olduğu yerler, sadece hırsızlık suçuna elverişli olmakla kalmamakta, düzensiz kent deseninin kişiler üzerinde yarattığı stres, baskı ve zorlaşan yaşam koşulları, söz konusu mekanda şiddet eğilimlerini de arttırabilmektedir. Örneğin yoğun ve düzensiz konut alanlarından oluşan mahallede, işlenen suç sayısı analizlerinde, darp/hakaret, kesici aletle yaralama, cinsel taciz/saldırı gibi kişiye karşı şiddet uygulama amaçlı suçların fazla olduğu görülmektedir. Bu durum da söz konusu alanda önemli sosyal ve toplumsal problemlerin varlığının yanı sıra, kişilerde şiddet eğiliminin yüksek olduğunun göstergelerindedir.

Mevcut durum, zaman içerisinde, toplum tarafından kabul görmeyen bir yaşantıya meyilli olan insanların bölgede toplanmasına sebep olabilmektedir. Meşru olmayan işlerin yoğun olması, talep görmesi, arzı arttırmakta ve bunun ekonomisi kurulabilmektedir.

Görüldüğü üzere, kentsel çöküntü bölgeleri bakımından, yaşanan mekânın fiziksel niteliği, sosyal yaşamı şekillendirmekte ve aynı zamanda yönlendirmektedir. Uzun süreçte, mekansal imkansızlıklar, sosyal imkansızlıkları da beraberinde getirmektedir.

Ayrıca modern toplumlardaki sanayileşme, kentleşme ve diğer sosyal değişimler, geleneksel toplumsal düzen ve değerlerin çökmeye başlaması ve sosyal kontrolün yok olmasıyla ortaya çıkan sosyal düzensizliktir. Sosyal karmaşanın olduğu bölgeler şehir içlerindeki slam alanlarıdır ve bölgede sosyal koruma ya da polisin etkisi yoktur, yaşam oldukça karışıktır ve kuralsızlık hakimdir (Kızmaz, 2005:45). Bu kuralsızlığın içerisinde merkezi ve yerel devlet organları ile sivil toplum kuruluşlarının sosyal politika müdahalelerinin ne kadar önemli olduğu görülmektedir.

Yukarıda sunulan veriler ışığında, sosyal düzensizliğin belirtileri olan bu özelliklerin neredeyse tamamına yakınının mahalle sakinlerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Mahallenin bu durumu da Shaw ve McKay'in "Social Disorganization" (sosyal organizasyonsuzluk) kuramı ile örtüşmekte ve mahallede bir sosyal organizasyonsuzluğun varlığını ortaya koymaktadır. Sosyal organizasyonsuzluk kuramı, heterojen yapı, çöküntü bölgeleri, sosyal hareketlilik, sanayileşme ve kentleşme gibi değişkenlerin, doğrudan veya dolaylı olarak suçluluk üzerindeki etkilerine dikkat çekmektedir. Shaw ve McKay, yoksulluk, kültürel heterojenlik ve fiziksel hareketlilik gibi kent yaşamını karakterize eden bu faktörlerin sosyal çözülmeye yol açtığını ileri sürmektedirler (Kızmaz, 2005;151–152).

Kuramın öncüleri, şehrin belirli bölgelerinin daha çok kriminojen özellikler taşıdığını ve bu bölgelerde (slam v.b.) yaşayan birey veya gruplar, suça daha çok eğilimlidirler. Bu açıklamalar yer ile suçluluk arasındaki ilişkiye dikkat çekmesi açısından önem taşımaktadır. Bu çerçevede kuram, suç olgusunu, bireysel patolojik bir olgu olarak değil, toplumsal problemler (fakirlik, işsizlik, aile sorunları ve zayıf denetim gibi unsurlar) ile ilintili bir fenomen olarak ele almaktadır (Vito ve Holmes, 1994:141).

Kısaca özetlemek gerekirse bölge, sosyal organizasyonsuzluk ve karmaşanın hüküm sürdüğü, kentsel hizmetlerden ve kurumlardan faydalanmada geri planda kalmış, istihdam olanaklarına rahatça ulaşamayan kent yoksullarının, yaşadığı bir çöküntü bölgesine dönüşmüştür.

Nitekim suç işlemeyi normal bir davranış olarak gören birey için yenisini işlemek sıradan bir eylemdir. Suç, kişi için sıradan ve müeyyidesi olmayan bir davranış gibi algılanmadan önce önleyici tedbirlere başvurulması gerekmektedir. Bu noktada yerel yönetimlerin sosyal destek projeleri geliştirmeleri, böylelikle sosyal ve ekonomik destekten

yoksun kişilerin içinde bulunduğu koşullar nedeniyle suç işlemesini önleyerek topluma kazandırılmasında öncü rolü üstlenmeleri gerekmektedir.

7. Öneriler

Suçluluğu önleme politikalarının oluşturulmasında suç sorununun nedenlerinin ve boyutunun çok iyi tespit edilmesi gerektiğinden bu noktada hangi kurumların ne gibi katkıları olacağı hususu ayrıntılı bir şekilde belirlenerek, ilgili disiplinlerin ortak çalışmalar yapması gerekir. Bu noktada siyasi otoriteye düşen, bu çalışmaların yapılabilmesi için gerekli koordinasyonun ve finansal desteğin sağlanmasıdır. Suçun önlenmesinde en önemli aktörlerden biri de yerel yönetimler olmalıdır. Yerel yönetimlerin uygulayacakları sosyal politikalarla suça sebep olan etmenlerin ortadan kalkmasına önemli katkılar sağlayabilecekleri değerlendirilmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimler ortaya çıkan risk gruplarına uygun acil, orta ve uzun vadeli sosyal programlar geliştirmelidirler. Çünkü alt yapı, eğitim, sosyal ve fiziki koşulların yetersiz olduğu mekanda yetişen kişiler gelecek için olası bir risktir. Bu anlamda yerel yönetimlerin suç riskini önceden değerlendirmek, gerekli tedbirleri almak ve suç önleme politikalarının geliştirilmesi konusunda daha aktif rol almaları gerekmektedir.

Ayrıca Avrupa ülkelerinde kent merkezlerinin arka sokaklarında bulunan yüksek katlı binalardan oluşan ve potansiyel suçluların, evsizlerin ve kent yoksullarının yaşadığı çöküntü bölgeleri (slum) ülkemizde genellikle gecekonduyla özdeşleştirilmektedir. Oysa çöküntü bölgeleri ve ülkemizdeki gecekondu bölgeleri arasında ciddi anlamda farklılıklar bulunmaktadır. Ülkemizde yapılan kentsel dönüşüm çalışmalarıyla gecekondu bölgelerinin ortadan kaldırılmaya başlanmasıyla birlikte kentin suç potansiyeli ve kent yoksullarının da çöküntü bölgelerine kaydığı değerlendirildiğinde, özellikle suçla ilgili yapılan araştırmalarda çöküntü bölgesi kavramının sosyoloji ve polis literatürüne girmesi ve değerlendirmelerin bu bağlamda yapılmasının literatüre katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

Ataç, E. (2008), *Kent, Güvenlik ve Güvenli Kent Planlaması: Bursa Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Ataç, E. ve Gürbüz, D. (2009), “Kentsel Mekanda Gelişen Suça Müdahale Etmede Disiplinlerarası Güvenlik Politikaları”, *Polis Bilimleri Dergisi*, c:11, s:1, sf:25–45.

Ayhan, İ., Çubukçu, K. M. (2007), “Suç ve Kent İlişkisine Ampirik Bakış”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sos. Bil. Ens. Dergisi*, s:3, sf:30–55.

Brantingham, P. L. ve Brantingham, P. J. (1995), “Mapping Crime for Analytic Purposes: Location Questions, Counts and Rates”, *European Journal on Criminal Policy and Research*, sf:264-288.

Bohm, R.M. (1997), *A Primer on Crime And Delinquency*, USA:Wadsworth Pub.

Byrne, J., R. Sampson. (ed.) (1986), *The Social Ecology of Crime*, NY: Springer-Verlag Pub.

Dönmezer, S. (1986), “Hızlı Şehirleşme ile Suç ve Adalet Sistemi İlişkileri”, *Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar*, İstanbul: SİSAV.

Gökçe, B. (2004), *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*, Ankara: Savaş Yay.

Güler, A. (1997), “Doğu-Güneydoğu Anadolu ve Göç, Doğu Aşiretlerinde Göç Olgusu ve Bunun Sebepleri”, *Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi*, Ankara: DİE Yay.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 47 Ocak – Şubat 2015

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Gürbüz,D. 2009 “Çöküntü Bölgesi ve Suç: Ankara’da Hacıbayram Mahallesi Örneği“, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı.

Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M. (2002), *Nöbetleşe Yoksulluk*, İstanbul: İletişim Yay.

Keleş, R. (2004), *Kentleşme Politikası*, Ankara: İmge Kitabevi.

Kızmaz, Z. (2005), “Sosyolojik Suç Kuramlarının, Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, c:29, sf:149–174.

Köknel, Ö. (1996), *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*, İstanbul: Altın Kitaplar.

Ocaklıoğlu, B. (1982), “Hızlı Şehirleşmenin Kamusal Mal ve Hizmetler Açısından Değerlendirilmesi”, *Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar*, İstanbul: SİSAV.

Tekeli, İ. (1982), *Türkiye’de Kentleşme Yazıları*, Ankara: Turhan Kitabevi.

Vito, G. F. ve Holmes, R. M. (1994), *Criminology, Theory Research and Policy*, Belmont, California: International Thomson Pub.